

Drugoga vatikanskoga koncila te njegova zaključna riječ na Euharistijskom kongresu 9. listopada 1983., zatim tekst pape Ivana Pavla II., te tekstovi Josipa Bozanića, Franje Velčića, Antona Tamaruta, Antona Benvina, Srećka Badurine i Branka Fučića. Glavni je urednik bio Petar Strčić. Sadašnja je knjiga dr. Antona Tamaruta nastala kao nadopuna postojećih prikaza rada Drugoga vatikanskoga koncila o kojemu su pisali dr. Franjo Šeper, dr. Tomislav Janko Šagi-Bunić, dr. Frane Franić i drugi. No, njena posebnost leži u činjenici što govori o radu Koncila kroz aktivnost, stavove i dva nastupa Karmela Zazinovića, krčkoga biskupa čije je teološko mišljenje i stavove oblikovala bogata glagoljska baština matične biskupije.

Nina SPICIJARIĆ PAŠKVAN, prof.

Dragan Dujmušić: *Povjesničke crtice kapucinskog samostana na Rijeci, izvorno Rijeka 1910.,* pretisak Rijeka, 2010.

Negdje u jesen 1990. godine Grgo Gamulin, jedan od naših najvećih povjesničara umjetnosti, zamolio me je da okupim ljude iz struke u žutom salonu Guvernerove palače u Rijeci. Došlo je desetak predstavnika različitih institucija, a Gamulin je iskoristio prigodu da ukaže na slabu obrađenost čitavog niza tema s područja Kvarnera. Njegove riječi pogodile su samu srž problema i od tada do danas situacija se dramatično popravila, kako u pogledu broja izdanja, tako i u pogledu temeljitosti obrade. Jedan od onih koji nije bio na tom sastanku, no koji su dali veliki doprinos

kako bi se to dogodilo, nesumnjivo je i politolog i kulturolog Goran Moravček.

Upoznali smo se negdje početkom 1991. godine, dok sam ja postavljao izložbu skulptura *Canova-Fernkorn* u kaštelu na Trsatu, a on upravo realizirao decentnu monografiju o trsatskoj crkvi i franjevačkom samostanu. Upoznao nas je o. Emanuel Hoško, crkveni povjesničar i tadašnji gvardijan. U tom trenutku Moravček je imao za sobom i zapaženi podlistak u *Novom listu Rijeka prešućema povijest*, koji je otisnut i kao knjiga 1990. godine. Ako mu je sakralna baština Trsata, Rijeke i okolice bila jedna od tema koje su ga snažno privlačile, druga je bio Gabriele D'Annunzio. Gotovo cijeli njegov opus ostao je negdje između ove dvije krajnje točke.

Sa žaljenjem moram primjetiti da nije uspio u pokušaju da izda cjeloviti prijevoda s talijanskog tri knjige Giovannija (Ivana) Koblera, koji je započeo tiskati 1995. godine pod naslovom *Prilozi za povijest liburnijskog grada Rijeke*. Potom je tiskao obnovljeno izdanje svoje knjige o D'Annunziju pod naslovom *Rijeka između mita i povijesti* (2006.).

Veliki uspjeh postigao je raskošnim, četvrtim, temeljito prerađenim izdanjem knjige Radmile Matejčić *Kako čitati grad* (2007.). Iste godine tiskao je i raskošnu monografiju *Auto-cesta Rijeka-Zagreb*, ali i monografiju Općine Mošćenička Draga (u suradnji s A. Muzurom i A. Senečićem). Vjerojatno mu je ta 2007. bila najsupješnija godina u realizaciji zamašnih projekata. Kako se nikad nije bojao ozbiljnih izazova detaljno je popisao sakralnu baštinu Riječke nadbiskupije, no zbog visoke cijene realizacije, taj projekt tek čeka svoje od-

govarajuće ukoričenje. Kao svoj skromni doprinos proslavi 400-godišnjice prisustva kapucina u Rijeci i Hrvatskoj, odlučio se na pretisak klasičnog djela Dragana Dujmušića *Povjesničke crtice kapucinskog samostana na Rijeci* iz 1910. godine.

Ta knjžica sa svojih sedamdesetak stranica na prvi pogled ne izgleda naročito impresivno. Međutim, pažljivi čitatelj uočiti će skrupuloznost s kojom je napravljena, te važnost i snagu kapucina u teškim danima borbe za hrvatstvo u razdoblju dok je Rijeka *bila mađarski grad u kojem Hrvati govore talijanski*, dakle od 1868. do 1918. godine.

Nevjerojatna poduzetnost o. Bernardina Škrivanića, tadašnjeg gvardijana i provincijala, donijela je Rijeci impresivnu crkvu Gospe Trsatske, ali i hrvatsku kulturnu dominaciju na području tiskarstva.

Nikola Škrivanić ušao je 18. svibnja 1889. godine u kapucinski novicijat u Rijeci i dobio je redovničko ime Bernardin. Godine 1893. izabran je za gvardijana kapucinskog samostana, a 1901. je redo-državnik hrvatskih kapucina. Nakon hodočašća u Lourdes postaje oduševljeni štovatelj kulta Gospe Lurdske, te joj odlučuje posvetiti novu kapucinsku crkvu. Kamen temeljac postavljen je 11. veljače 1904., a 11. veljače 1908. godine donja crkva bila je gotova. Posvetio ju je krčki biskup Antun Mahnić.

Shvativši važnost tiskane riječi Škrivanić je 25. lipnja 1910. u prostorijama samostana otvorio nakladni zavod *Kuća dobre štampe* i Tiskarski umjetnički zavod *Miriam*. *Kuća dobre štampe* izdavala je: *Il Quarnero* na hrvatskom i talijanskom jeziku (tjednik, tiraža 3.000), mjesecnik *Naša Gospa Lurdska*

(23.000 primjeraka) i list *Obitelj* (poslije *Hrvatska obitelj*). *Kuća dobre štampe* po broju izdanja i tiražama (i po 100.000 primjeraka) bila je daleko najjači izdavač u Rijeci.

Škrivanić je ubrzo pokrenuo *Riječke novine*, prvi - i do danas jedini! - hrvatski katolički dnevnik. Prvi broj izašao je 8. prosinca 1912., a list je izlazio do početka rata 1914. godine. List su uređivali najpoznatiji katolički laici dr. Rudolf Eckert i dr. Petar Rogulja, a nedjeljni prilog uređivao je sam Škrivanić. Novine su ubrzo pristigle po tiraži Supilov *Riječki novi list*, tada najtiražniji dnevnik na hrvatskom u Hrvatskoj! O važnosti tog skromnog svećenika širokih vizija govori i podatak da je u Rijeci 5. ožujka 1915. godine održan sastanak Škrivanića s Laginjom, Spinčićem, Krekom, Trinajstićem, Kureličem i o. Miloševićem, provincijalom konvetualca. Sastavljena je predstavka za papu Bendikta XV. u kojoj ga se moli da se poslije rata založi za Hrvate. Predstavku su odnijeli papi provincijali o. Škrivanić i o. Milošević. Papa je odgovorio da će se založiti, ako bude pozvan na mirovnu konferenciju.

Tijekom borbi za Rijeku poslije prvog svjetskog rata i Škrivanić je bio jedna od žrtava - bio je prognan 23. prosinca 1922. godine. Za njim je ostala i do danas nedovršena crkva Gospe Lurdske i veliki utjecaj na duhovnost grada. I naravno prevažna knjžica o. Dragana Dujmušića o tri stoljeća kapucina.

No, Goran Moravček nije se zaustavio samo na pretisku, već je u uvodnom tekstu sažeo podatke o Dujmušiću, Škrivaniću, crkvi Gospe Lurdske i sudbini kapucina u razdoblju od 1910. do 2010. godine. Osim

toga obogatilo je grafički izgled knjižice nizom fotografija gradnje crkve i njenog današnjeg izgleda, tako da novo izdanje ima šesnaest stranica više.

Krajem prošle godine Institut za povijest umjetnosti u Zagrebu, koji je utemeljio Grgo Gamulin, priredio je znanstveni skup povodom stogodišnjice njegovog rođenja. Gamulin i Dujmušićeva knjižica iste su godine krenuli u život, koji im nije bio naročito lagan. Ipak, vjerujem da bi Gamulin bio ponosan na rezultate svog davnašnjeg, prilično namrgođenog govora iz žutog salona, jer Rijeka se probudila i vlastitim snagama ispunila brojne praznine iz svoje prošlosti. Goran Moravček jedan je od niza ambicioznih istraživača sakralne i svjetovna baštine Kvarnera i vjerujem, da će nam podariti, uz izraženiju podršku sredine, još niz ozbiljnih knjiga i članaka.

Igor ŽIC, prof.

Hijacint Bošković, Filozofski izvori fašizma i nacionalnog socijalizma,

Dom i svijet, Zagreb, 2000.

Knjiga Hijacinta Boškovića *Filozofski izvori fašizma i nacionalnog socijalizma* plod je Boškovićevih predavanja iz 1938. godine (kada baš i nije bilo najbolje vrijeme za istupanje protiv sistema sa totalitarnim naznakama). Naredne godine kao članak objavljena je u trećem svesku *Hrvatskog socijalnog tjedna*, a i kao posebna brošura, s naznakom: naklada vlastita – Senj. Započevši od kraja trećeg izdanja, gdje se nalazi oveći pogovor akademika P. Strčića koji iznosi detaljan životni put ovog dominikanca, a ističe i važnost njego-

va jasnog antifašističkoga očitovanja i istupa kao osobe iz crkvenih redova. Rođen je u Selcima na otoku Braču 1900. god. te je bio vrlo svestrana osoba, ali nepravedno je zapostavljen i od strane naše enciklopedistike. Hijacint Bošković završio je studij teologije u Rimu, poslijediplomski studij filozofije također u Rimu, a 1946. ostvaruje najviši akademski stupanj u dominikanske redu – magister in sacra theologia. Bavio se izdavaštvom te osnovao izdavačku kuću *Istina* te pokrenuo glasilo *Duhovni život*. Bio je sudionikom tomističkog društva za slavenske zemlje, predavao je na Dominikanskoj bogosloviji u Dubrovniku, te Visokoj Bogoslovnoj školi u Senju. U daljnjem pedagoškome radu prekinula ga je teška bolest te on umire 1947. u Starigradu na Hvaru.

Treće izdanje knjige podjeljeno je u četiri poglavlja: *Stvaranje modernog poretka, Totalitaristički pokreti, Pozitivni elementi na pomolu, i Zaključak* te sadrži spomenuti pogovor akademika P. Strčića *Život i djelo dominikanca dr. Hijacinta Boškovića*.

Hijacint Bošković svoja filozofska razmatranja o filozofskim izvorima fašizma i nacionalnog socijalizma započinje analizom zasada modernog društva čiji korijen nalazi u renesansi i njezinom obnavljanju grčko-rimske kulture tj. poganstva. Tada se stvaraju novi životni nazori utemeljeni na idealizmu a pritom se odbacuje tomistički realizam tj. javlja se novi način razmišljanja potpuno oprečan onom skolastičkom. Renè Descartesa Bošković smatra početnom figurom tog novog pravca u razmišljanju u kojem, suprotno skolastičkom razlučivanju gdje objektivna stvarnost nije vezana uz subjekt i može se